

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrti „ — „ 80
(Posamezne številke
15 kr.)

Oznanila,
kratki natisnena,
od vrste 15 kr.

Naročnina,
oznanila in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprte reklamacije so
poštino proste.

POPOTNIK.

Glasiło

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se pridene
primerna poštna
znanka.

Na anonimne do-
pise se ne oziramo.

Šifrirana pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
ceno poslane kajize
se ne vračajo.

O prostoročnem risanju brez stigm.

Zdi se mi, da v nobednem učnem predmetu ljudske šole ni ponk tako malo plodonosen kakor v risanju. Kako to? Zato, ker se splošno še vedno riše po stigmah ali pikah. Smoter risarskega ponka se po mojem prepričanju ne bode dosegel tako dolgo ne, dokler se pikičaste risanke ne bodo iz šol popolnoma odpravile.

Risanje po stigmah naj bi se torej povsod umaknilo risanju brez stigm in sicer iz teh-le razlogov.

1. Stigme ovirajo učence v prostem kretanju po risarskem papirju; vsled tega je risanje po pikah le bolj mehanično snimanje (kopiranje), pri katerem razum učencev nič ali le prav malo sodeluje, oko in roka se le neznatno vadi. Zato so otroci, ki so po jedno, dve in tudi tri leta risali po pikah, pozneje pri prostem risanju skoro ravno tako okorni, kakor oni, ki še niso nikoli risali.

Pri risanju v pikičaste risanke je mer in dolgot vsake črte kaknega lika (podobe), že določena po pikah, učencu je treba paziti le na to, da potegne črto do prave pike. Ako se pa riše na papir brez pik, mora učenec dobro prevdarjati, kako bode lik narisal; za vsako črto mora prej z lastnim očesom presoditi na papirju nje mer, začetek in konec; oko se nadalje vadi v razdeljevanju črt na jednake dele, roka pa se uri v potezanju daljših, nepretrganih črt.

O liku (podobi), ki ga je učenec narisal na prazen (nepikičast) papir, more torej res reči, to je njegov lastni izdelek; ne tako o liku, narisanem po pikah, kajti tu je bil osnutek (mreža), ki je podstava liku, že narisan. Ker se pa človek nad tem najbolj veseli, kar je proizvel sam brez tuje pomoči, zato imajo

2. otroci, ako učitelj postopa metodično, do risanja brez pik največje veselje, v tem ko se mora priznati, da pri risanju po pikah otroci to njim prirojeno veselje izgubljajo.

Nekoliko je vzrok temu tudi to, da otroci na pikičastem papirju dostikrat potegnejo črto do neprave pike, s čimur podobo popolnem skazijo, kar se pri prostem risanju redkokedaj zgodi.

3. Po jedniako narazen stoječih pikah se mnogi lepi in za vežbanje v risanju zelo pripravi liki ne dajo narisati in se morajo torej opustiti, če se riše v pikičaste risanke.

Menim tudi, da, če so računski in lépopisni zvezki s križevatimi črtami očesnemu zdravju škodljivi, mora istotako veljati o risankah z gostimi pikami.

V obče smatram jaz risanje po stigmah za igrabo, ki se naj guji k večjemu v otroških vrtilih, a v šoli naj se pičlo odmerjeni učni čas, namenjen le resnobnemu delovanju, s tem ne trati.

Najtehtnejši ugovor proti odpravi pikičastih risank iz ljudske šole je ta, da je baje risanje brez pik v pričetku otrokom pretežavno. Ta predsodek o brezpičnem risanju sem še pred štirimi leti tudi jaz imel in z nekako bojzljivostjo sem l. 1890. uvedel na svoji šoli sploh le brezpične risanke. Priznati pa moram, da sem danes tega jako vesel in me le greva, da tega že poprej nisem storil ter da sem tako dolgo mučil sebe in učence svoje z neplodovitim stigmografičnim risanjem. „Res je začetek trud, tega ne strašite se.“ Pričetne risarije v brezpične risanke so zares jako slabe in pomanjkljive, ali z veseljem, s katerim se otroci lotijo tega predmeta, premagajo kmalu vse težave.

Pouk pa mora seveda biti, kakor je to samo po sebi razumljivo, metodično urejen. Smatrati se mora risanje za neposredni potk in postopa naj se počasi od lahkega do težjega. Napačno bi bilo, ko bi narisal učitelj podobo na tablo pred šolo, ali ko bi jo pred učenci risal le moléé, otroci naj marveč, posebno skraja, pri risanju na šolsko tablo sodelujejo, zlasti naj pomagajo érte razdeljevati na jednake dele.

Posebej pa je opazovati še to-le:

a) Otroci naj pri risanju po konci sedé in risanke pravilno držé pred seboj.

Trup naj se drži pri risanju po konci in glava ne nagiblje naprej prek klopi. Risajoča desna roka naj leži pri potezanji navpičnih ért z laktom na klopi, a pri risanju ravnoležnic ali vodoravníc pritisne naj se lakét ob život.

Risanko držati je pred seboj vedno ravnoležno (vodoravno) in tako, da zró oči navpik na oni del risanke, po katerem se riše, torej nikoli ne poševno in na stran pomakneno, kakor pisanke pri poševni pisavi.

b) Učitelj bodi pri početnem risanju natančen in ne kaži učencem novega lika, dokler niso prejšnjega dobro spoznali in čedno narisali. Opominja naj učence pogosto na to, da morajo biti érte gladke, po vsej dolgoti in med seboj jednako debele, kar se doseže, če se érta, bodi-si tudi dolga, nariše v jedni potezi brez prenehljaja in se svinčnik zmerom jednako pritiska na papir. Svinčnik pa se naj v roki polagoma obrača, da pridejo vedno poostreni robovi grafita v porabo.

Gledati je nadalje na to, da se érte, ki delajo kote, v določeni točki natančno stikajo: nobedna érta ne sme te točke presežati, nobedna nehati pred njo.

Načelno naj se riše vsak lik po dvakrat, da morejo otroci pogreške in nenatančnosti, ki so jih napravili prvič v drugič popraviti, oziroma se jih ogniti.

c) Skrbi učitelj, da učenci ne snimajo (kopirajo) le brezmiselno narisanih likov, temveč da rišejo z razumljivostjo, t. j. da spoznajo, kaj lik predstavlja in se zavedajo, po katerih pravilih ga je treba risati. V ta namen se naj učitelj z otroci o naranem liku pogovori predno jim veli ga ponarediti; zlasti gre tu določiti, iz koliko delov je lik sestavljen in kako se deli med seboj vežejo. Če kaže lik trakove, ki se vpletajo drug v drugega, takrat jaz izrežem take trakove iz papirja in sicer iz raznobarnega, da otroci tudi od daleč lahko vidijo, kako so med seboj vpleteni. Tako učenci lik najbolje umé in risanje jim dela tem večje veselje.

d) Učitelj glej strogo na to, da otroci dovršijo vsako risanje snažno in — kolikor se to sploh zahtevati more — natančno, posebno, da z otenjavanjem (načrtovanjem) ne pričnejo prej, ko je obris (kontura) dobro izdelan. Pri risanju potrebuje človek potrpežljivosti; ker pa baš otrokom te čednosti nedostaja, zato nekateri že ne morejo pričakati, da bi lik dorisali, začno hiteti in vsled tega slabo izdelajo nalogo. Površnosti in polovičarstva pa odgojitelj nikjer trpeti ne sme in zato se tudi ne bode zadovoljil z nemarno dovršenimi risarskimi izdelki svojih učencev.

Konečno hočem le še sprožiti vprašanje, kje dobiti pripravnih predlog za početno brezpično risanje, ker so Grandauerjeve in Eichlerjeve risarske zbirke prirejene na nižji

in srednji stopnji za stigmografično risanje. Jaz poučujem risanje na srednji in deloma tudi na višji stopnji po knjigi: „Der kleine Zeichner“, spisal F. W. Tretau in pripočam ta navod k prostoročnemu risanju v splošno porabo.*)

Jos. Mešiček.

*) Na to res izvrstno knjigo opozoril me je (glej „Pedagogiški letnik“ za l. 1890) č. g. J. Bezljaj-mešč. učitelj in šolski nadzornik v Krškem, kateremu sem za to jako hvaležen.

Iz državnega zbora.

V državnem zboru vršila se je od 7. t. m. naprej budgetna debata z ozirom na oddelek ljudsko šolstvo.

Da izve slovensko učiteljstvo, kako stališče so v njej zavzemali naši poslanci, podajemo tukaj odličnejša dva govora poslanecv gosp. Robiča in gosp. Spinčiča.

Poslanec Robič je dobil besedo v 196. seji (dne 7. februarja) in tako-le govoril:

Visoka zbornica! Že jedenkrat sem porabil priložnost, da sem pojasnil s tega mesta, da o svojem času ni bilo dobro in prav, da se je vse obstoječe preobrnilo, ker vsaka prenačlenost le škoduje. Rad priznavam, da je naše ljudsko šolstvo poslednjih deset let jako napredovalo. Osnovale se je mnogo novih šol, že obstoječe so se skoro vse razširile, z velikimi žrtvami gradila so se nova šolska poslopja. Gospôda moja, ne smemo si prikrivati, da kmetsko prebivalstvo že zdihuje pod bremenom, katera jej je naložilo šolsko zakonodajstvo, da-si stanje učiteljev ni sijajno in po nekaterih kronovinah naravnost zboljšanja nujno potrebno.

Na Štajerskem so znašali skupni stroški za šolstvo in splošno omiko

v letu 1865	119.531 gld.
„ „ 1875	1.170.333 „
„ „ 1885	2.086.810 „

(Čujte! Čujte! na desnici.)

Doneski za ljudske šole iz deželnega zaklada so znašali

v letu 1883	1.698.798 gld.
„ „ 1884	1.752.106 „
„ „ 1885	1.817.370 „
„ „ 1886	1.846.552 „

Iz tega je razvidno, da stroški za ljudske šole naraščajo od leta do leta. Ko so se delale šolske postave, se je z nenavadno

lahkomišljenostjo prezrlo obstoječe uredbe. Ljudskemu šolstvu se je dal jako zapleten upravni aparat, kmetske in mestne šole so se vrgle v jeden koš, ne da bi bili imeli kak utemeljen povod, dati vsem šolam jednako obliko. Razmere se ne dajo povsod tako zjednačiti, da bi bilo mogoče vse osrečiti z jedno formulo. Marsikaj ni potrebno za kmetsko šolo, kar je umestno v mestnih, in narobe. Meščanski frak bi se tudi ne podajal kmetu.

Nadalje rad priznavam, da je didaktično izobraževanje učiteljev jako napredovalo, da kar se tiče praktične spretnosti in metode, niso dosti za svojimi tovariši v Nemčiji. Prezreti pa ne smemo, da je dandanes šola v prvi vrsti le učilišče, njena vzgojevalna naloga pa se odriva.

Krivo temu je vsaj nekoliko tudi zakonodajstvo.

Hud udarec priložil se je šoli s tem, da se ni nič oziralo na konfesionalne razmere. Razvoj stvari je to dovolj dokazal.

Opozarjam, kakor je že to storil jeden prvih govornikov te visoke zbornice, samo na ukaz dolenje-avstrijskega deželnega šolskega sveta, po katerem se v ljudskih in meščanskih šolah pred začetkom predpoludanskega in po sklepu popoludanskega pouka mora opraviti kratka molitev, ki se naj tako izbere, da se je lahko vdeležé vsi otroci.

Opozarjam nadalje na ukaz dunajskega okrajnega šolskega sveta zastran križa v šoli.

Njega ekselencija gosp. minister za bogočastje in nauk je v svojem odgovoru na interpelacijo konservativnega kluba izjavil, da on ne bode dopustil nikoli nobedne naredbe, ki bi utegnila žaliti verska čuvstva

katoliškega prebivalstva, in jaz sem celó prepričan, da bode tudi držal besedo, ali dokler so le mejverske šole, se vedno lahko pripetě dogodki in nastopijo razmere, ki utegnejo žaliti versko prepričanje katoliškega prebivalstva.

Jako težko je podati podobo o verskih razmerah gledě na učitelje in učence v posamičnih kronovinah, ker so jako pičli statistični podatki, in omejiti se hočem le na dunajske razmere.

Po statističnem letniku dunajskega mesta je bilo v šolskem letu 1890/91 na javnih ljudskih in meščanskih šolah na Dunaji 151.742 učencev in 3018 učnih močij, in sicer 1993 učiteljev in 1025 učiteljic.

Izmej učencev jih je 133.754 bilo katoliške, 2946 protestantske, 14.623 židovske in 419 drugih ver.

Mej učnimi močmi pa je bilo 2784 katoliških, 79 drugih kristijanskih ver, 151 židovskih in štiri so bile brezverske.

Po izkazu nekega dunajskega lista se je število učencev v šolskem letu 1891/92 jako pomnožilo, h krati pa tudi število učnih močij. Število židovskih otrok pomnožilo se je s 14.623 na 14.936, in število židovskih učnih močij pa s 151 na 170. Štiri brezverske učne moči so ostale.

Učne moči židovske vere so seveda opravičene delovati na vseh javnih šolah. Hernalski poslanec je tudi dokazal, da so na ljudskih šolah, v katere hodijo skoro samo katoliški otroci. Nastane pa vprašanje: Kako se bodo vědli učitelji, kadar otroci delajo križ? Učitelj mora otrokom vendar dajati lep vzgled.

Tukaj javno izrečem: Jaz nisem protisemit, ali gospōda moja, svojih otrok bi pa vendar ne dajal rad poučevati kakemu židovskemu učitelju. (Dobro! na desnici.) Tako ima tudi katoliško prebivalstvo pravico zahtevati, da njega otroke poučujejo katoliški učitelji. (Prav dobro! Tako je! na desnici.) Večina prebivalstva je gotovo tega prepričanja, da mora biti učitelj tiste vere, katere je večina učencev.

§ 1. državnega šolskega zakona pravi: „Naloga šoli je, otroke vzgojiti нравno-verski.“ Vprašam Vas, ali se more na šolah, na kateri poučujejo brezverske učne moči, govoriti o нравno-verski vzgoji? Taki učitelji in učiteljice, kajti mej temi štirimi brezverskimi učnimi močmi ste tudi dve učiteljici. (Čujte! na desnici), ne spadajo v šolo.

Jaz mislim, da naj bi take učne moči si izbrale kak drug poklic, za šolo niso. (Prav res! na desnici.)

Gospōda moja! Takih čudnih razmer bi pri verski šoli ne bilo, preprečile bi se.

Jaz sploh razumeti ne morem, zakaj se je o svojem času vzela šoli verska podlaga, zakaj se je verstvo izgnalo z naravnih svojih tal. S tem se nasprotja ne blažijo, temveč le poojstrujejo.

S tem se otroci vlečejo v verski prepir v onih letih, v katerih bi se smeli najmanj.

Pa še neka druga okoliščina se pridružuje. V naravi ljudske šole, ki ima svoje korenine v rodbini in v občini in torej more se vspevati samo, ako se ravna po pōgøjih in potrebah dejanskega življenja dotičnega prebivalstva, (Poslanec Šuklje: Prav res!) je, da pride bolj ko pri kateremkoli drugem zavodu, na osebo učiteljevo, tukaj ne gre le za njegovo znanje, temveč za njegovo hotenje, za njegov нравni značaj, za to, če se more zlagati s potrebami prebivalstva. (Prav res! na desnici.)

To je pa mogoče samo, če stariši, otroci in učitelj stojě na enakih tlěh vkupnega verskega prepričanja. (Tako je! Prav res! na desnici.)

Že pri tej debati se je opozorilo na to, kako je urejena šola v Prusiji, da je tam od nekdanj bila šola verska in je še zdaj.

Člana 24. odstavek 1., ustavnega pisma se glasi (čita):

„Pri snovanji javnih ljudskih šol naj se kolikor mogoče ozira na verske razmere.“

Pomenljivo je, kako se je izrekel tedanji minister bogočastja pl. Ladenberg k članu 24., odstavku 1. ko se je razpravljalo o premeni ustave.

Rekel je: „Če so šole verske, to ne vodi do nobednega verskega razpora, temveč so take šole še sredstvo, s katerim se izognemo verskim preprirom“.

V prvi zbornici je po stenografičnem poročilu stran 1073 izrekel to-le (čita):

„... Imel sem že priložnost, da smatram jaz oziranje na verske razmere s stališča vlade za jako važno, ne da bi s tem hotel reči, da naj se tej ali oni veri da prednost, temveč ker izrecno želim, da se vsaki veri v šoli dá jednaka pravica, in ker se ta pravica najbolje varuje in verski mir najbolje pospešuje, če dobi vsaka vera svojo šolo, kjer je to mogoče“.

V drugi zbornici rekel je minister bogočastja pl. Ladenberg (stenografično poročilo str. 1232):

„Mislim, da mi ni treba na to vas opozarjati, kako se v mnogih predmetih, ne le v veronauku kaže verstvo, in kako težko je v mejverskih šolah ločiti pouk, kakor je potrebno zaradi verstva, da se ne žali ta ali ona vera“.

Ta pojasnila, katera je dal minister bogočastja pl. Ladenberg pri obravnavah, pri katerih se je sestavila ustava z dne 31. januarja 1850. leta, so še sedaj resnična in prava; kajti naj se še tako propoveduje toleranca, kakor hitro ni šola verski uravnana, priti mora do preprirov, in pri takih preprirov trpi država, in vlada ima dolžnost, da vse odpravi, kar bi utegnilo vzbujati take prepire.

V Prusiji se je učna uprava do naj-novejšega časa držala načela, šola naj bode verska, ako je to le mogoče.

Še minister bogočastja Falk je izjavil pri obravnavi o šolskonadzorstvenem zakonu iz 1872. l. mej drugim (čita):

„... In potem prosim, da se ozirate na to, da obstoji član 24. ustave in tudi ostane. Kako je mogoče, dokler velja ta odstavek, trditi, da se cerkev hoče vreči iz šole, da

veslamo k oni šoli, ki se navadno imenuje brezverska“.

Pri posvetovanju o načrtu ljudsko-šolskega zakona v zbornici poslancev je izjavil dne 26. januarja 1892 celo svobodnomiselni poslanec Richter (čita):

„Jaz pa nikakor ne grem tako daleč, da bi zahteval, da se v učnem zakonu mejversko šolstvo proglasi za merodajno stališče“, in dne 29. januarja 1892 je (stenografični zapisnik str. 207) izjavil dr. Friedberg v imenu narodnih liberalcev: „Še jedenkrat moramo naglašati, mi stojimo na stališči verske šole. V največ krajih Prusije se je taka šola zgodovinski razvila in jaz mislim, da ne gre, da bi od tega v načelu odstopili“.

Ravno to kakor v Prusiji, najdemo tudi v drugih nemških državah, kakor na Virtemberškem, kjer se verske šole znatno množé in jih občine snujejo z veliko požrtvovalnostjo.

Da celo v liberalni vzgledni državi Badenski najdemo v ljudsko-šolskem zakonu § 19., ki se glasi:

„Pri nastavljanji učiteljev naj se posebno gleda, katere vere so učenci“.

Posebno se določa: „V šolah, v katerih se učé otroci le jedne vere, morajo se nastavljati tudi učitelji dotične vere“. (Poročevalec dr. Beer: Tudi tukaj!)... Na Dunaji ne.

Gospôda moja! Kakor vidimo, v Nemčiji je čelo liberalcem samo po sebi umljivo, da se mora pri snovanji ljudskih šol ozirati na verske razmere. To smatrajo za utemeljeno v stvari sami.

Drugače pa je pri nas v Avstriji. Tukaj še o verski šoli spregovoriti ne smeš, če nečeš, da te bi imeli za nestrpneža in mislili o tebi, da si pristaš stranki, ki zmernosti ne razume. (Dobro! Dobro! na desnici.)

(Nadaljuje se.)

Slovstvo.

Knjige „Maticе Slovenske“.

„Matica Slovenska“ izdala je leta 1892. troje knjig in sicer: 1. Letopis za leto 1892. 2. „Slovenska zemlja“ I. del in 3. Zabavne knjižice VII. zvezek.

V Letopisu najdemo spis „iz besednega zaklada narodovega“, kojega je sestavil in objavil prof. dr. Strekel na Dunaji in kateri obeta biti nekako nadaljevanje Erjavčeve potne torbice. Beremo tukaj mnogo med narodom nabranih besed, katere tolmači učeni gosp. profesor v jezikoslovnem oziru. Ta zbirka zopet jasno priča, kako bogat je besedni zaklad narodov, kakor tudi, da še malokar ni povsod vse pobrano, temveč še marsikatera lepa domačinka čaka marljivega nabiralca, kakoršen je bil nam nepozabljivi in skoraj nenadomestljivi Erjavec. Kar želi dr. Strekel, to želimo tudi mi, da bi namreč vsi, kateri živé med narodom, vestno in marljivo nabirali narodne besede, reke in izraze, s čimur si bodo stekli mnogo zaslug za razvoj našega jezika. Pri nas je še mnogo krajev, kojih besedni zaklad se še prav nič ni preiskal, naj bi si torej vsak domoljub štel v sveto dolžnost, poiskati in pobrati med ljudstvom te dragocene drobtinice ter jih tako rešiti pogina in jih ohraniti učnemu svetu. Ako bi le vsak storil toliko, kolikor storiti more, kar mu veleva narodna dolžnost, tedaj je gotovo, kakor pravi dr. Strekel, da bi se naš besedni zaklad od 80.000 povišal na 100.000 besed in morebiti še več. Da-si se novejšje zbirke v slov. slovarji ki se ravno sedaj izdava, ne bodo mogle več porabiti, tako se bodo pa kaj lahko porabile v dopolnilniku, ki se k temu slovarju pozneje jedenkrat gotovo izda, zlasti, ako se nabere zanj dovolj gradiva. Prosimo torej vse svoje drage tovariše, kakor tudi druge stanovnike, da takoj začnejo prav marljivo nabirati med narodom besede, kakor to delata z veliko trudoljubivostjo zaslužna gg. Jožef Kenda, učitelj pri Sv. Luciji na Tolminskem, in pa Janez Kokošar, župnik v Šrebeljah, ki sta to zbirko dr. Strekelju doposlala.

Nadalje prinaša „Letopis“ še nastopne spise: Enklitike v slovenščini II. del, spisal dr. Murko; Jošt, Josip Turn, spisal Ivan Steklasa; Slovenske narodne vraže in prazne vere, spisal J. Navratil; Zgodovina železarstva na Kranjskem, spisal A. Koblar. O načinih skladanja števil, spisal dr. Simon Šubic; Popravki in dostavki k slov. dia-

lektologiji, objavil V. Oblak; Bibliografija slovenska, katero je po prof. Perušekovih načelih sestavil Ivan Tomšič. Ob koncu pridjano je še po tajuniku sestavljeno poročilo o delovanji slov. Maticе in pa imenik vseh udov.

„Slov. Zemlja“, se imenuje knjiga, katere prvi del je letos Matica izdala. V tem delu se nam opisuje poknežena grofija goriška in gradišćanska v prirodznanskem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem oziru. Knjiga je prav dobra in mi bi samo želeli, da bi tudi drugi deli slov. zemlje našli tako spretnega in veččega opisovatelja, kakor ga ima Goriška. Res krasen je VII. zvezek zabavne knjižice, ki prinaša I. del po vsem omikanem svetu zaslovelega romana „Z ognjem in mečem“, katerega je spisal znani poljski romanopisec Henrik Sienkiewicz in kateri se je preložil že skoraj na vse evropske jezike. Poslovenil je to prelepo knjigo g. M. M., ilustracije pa je izdelal čeh Viktor Oliva v Pragi, kjer se je tudi knjiga tiskala. Roman je zgodovinske vsebine in nam prav živo opisuje dogodke v 17. stoletju na Poljskem.

Kdor trezno in pošteno sodi naše narodne razmere, tisti mora pač s knjigami, s katerimi je letos Matica naše slovstvo obogatila, popolnoma zadovoljen biti. Manj zadovoljna pa bode Matica sama, kajti vskjub temu, da ona stori vse, kar ji je sploh storiti mogoče v prosep našega slovstva, vendar pri slov. razumnstvu ne najde dovolj podpore. Rekel bi skoraj, da je prava sramota za nas, da nas je tega tako važnega slovstvenega zavoda tako malo mar. Se ve, da je nekoliko temu krivo tudi to, ker poverjenstvo še ni tako urejeno, kakor bi moralo biti. Cela lavantinska škofija s 24 dekanijami šteje samo 30 poverjenikov, kar je očividno premalo.

Po naši sodbi bi jih morala vsaka dekanija imeti najmanj 4—5. Tako bi se tudi dostavljenje knjig posameznim udom olajšalo, agitacija sama postala bi intenzivnejša, kajti gotovo bi vsak v svojem ožjem krogu gledal, da pridobi več udov. Koliko je pa sedaj celo večjih krajev, ki so brez poverjenika, kakor n. pr. Braslovče, Vransko, Sv. Pavel in še mnogo drugih. St. Jurij ob južni železnici ima sicer svojega poverjenika, pa žalibog šteje celi trg le 3 ude. Morebiti se tamošnji gospodje drže reka: „Omne trinum perfectum“. Pa motijo se, kajti jeden teh

treh udov ni doma pri Sv. Jurji, ampak v sosednih Dramljah. Častno pa to gotovo ni, da trg, ki kot naroden po svetu slovi in ki je tudi v gmotnem oziru med prvimi, kaže toliko brezbržnost in malomarnost za slovestvene naše proizvode. Nadljamo se, da to svojo grdo pego še to leto izpere iz svojega telesa. O tistih narodnjakih pa, ki pravijo, da raje vržejo 2 fl. tja na cesto, nego, da bi jih dali za Matico, pa sploh nočemo govoriti. Žal nam je le, da se tudi taki „narodnjaki“ pri nas nahajajo in to ne priprosti ljudje, ampak taki, ki se prištevajo omikancem. To pa ni izmišljeno, ampak to je istinito rekel nekdo poverjeniku, ki je prišel pobirat udnino. Pohvalno pa moramo omeniti tiste ude knetskega stanu, kateri Matico, da si morebiti njene knjige presegajo njihovo duševno obzorje, vendar iz rodoljubja podpirajo. Ako bi nam ljubi Bog hotel dati več iskrenih rodoljubov, potem bi število Maticinih udov, ki znaša sedaj komaj 2200, lahko tako poskočilo, da bi bilo 4 do 5krat toliko. Vsi jalovi izgovori bi potem izostali in vsak bi si štel v narodno dolžnost, podpirati in pospeševati po svojih močeh razvoj slov. slovstva. Popustimo vendar to narodno mlačnost in zaspanost, bodimo malo bolj goreči za duševni narodni razvitek, ne izgovarjamo se vedno s tem in onim, temveč radovoljno položimo vsako leto neznatni znesek 2 gld. na oltar domovini, zvesti si, da s tem koristimo celoti. To so naše pregoreče želje, Bog daj, da bi se tudi izpolnile. —y.

„Slovensko-Nemški Slovar. Izdana na stroške rajnega knezoškofa ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. Prvisešitek^{*)}). V Ljubljani. Založilo in na svetlo dalo knezoškofijstvo. Tiskala katoliška tiskarna. 1893.“

To je popolni naslov res monumentalnega dela, ki se je začelo to leto izdavat. Tako velevažna knjiga, kakor je ta, se pri Slovencih že dolgo, dolgo ni tiskala. Po večletnem neumornem trudu in duševnem naporu se je gospodu uredniku posrečilo do-

*) Ocenio to prejeli smo že za 3. številko a jo radi prepričlega prostora morali odložiti. Med tem je prišel na svitlo že 2. snopič „Slovarja“ od besede: *časaniča* — doskobišče, na kar naše častite bralce opozarjamo. Uredn.

vršiti to velikansko delo, ki bode na čast ne le nam Slovenceem, ampak tudi drugim našim slovanskim bratom. Slovar bode kazal in pričal vsemu svetu, kako bogat je besedni zaklad maloštevilnega naroda slovenskega, on bode pričal, da našega jezika ni mogel udušiti nikak tuji pritisk. Res, da se je morala mila naša materna beseda tujki umakniti v borno in bedno kmetsko hišico, pa tukaj našla je dosti ljubečih sre, ki so jo varovala in negovala, dokler niso za njo nastopili milejši dnevi. In sedaj, ko je vsaj nekoliko otrešla starih svojih verig in oklepov, kaže se nam v velikem svojem veličanstvu. V „Slovarji“ se bode zbralo okoli 80.000 besed, kar je res ogromno število. Porabile in izcrpile so se skoraj vse dosihdob izdane slov. knjige, kakor tudi druge besedne zbirke. Vsaka beseda tolmači se kratko pa jedrnato, pri mnogih najdemo tudi citate in reke, v katerih se dotična beseda rabi. Istotako so pri manj znanih besedah navedeni viri, iz katerih so vzete. Vse to daje slovarju veliko književno in znanstveno vrednost. Pri vsem tem pa vendar ni preobširen in prav dobro bode služil praktični rabi. Tega velikanskega in že tako težko pričakovanega dela se moramo pač vsi prav iz srca veseliti ter hvaležni biti gospodu uredniku na ogromnem njegovem trudu. — Zato nas pa toliko bolj žalosti, da bode ta za slovensko književnost tako imenitna knjiga pristopna le onim „višjim 12.000“, nam drugim pa, ki smo prisiljeni živeti v bolj „prozaičnih“ razmerah, se bode po njej zastoj skominilo. Če pomislimo, da mora učitelj tudi še mnogo drugih knjig in časopisov imeti, poleg pa še skrbeti za svojo rodbino, mu je prav nemogoče pri skromnih njegovih dohodkih kupiti knjigo, ki bode nevezana veljala 10 gld., z veznino vred pa okoli 15 gld. Vsak zvezek namreč velja 50 kr., zvezkov bode pa okoli 20 kr. Tej visoki ceni slovarja se nam je res čuditi in to tem bolj, ker stoji na ovitku razločno zapisano, da se zalaga na stroške rajnega knezoškofa Alojzija Wolfa. Višja cena od sedajne bi mu tudi ne mogla biti, ko bi zanj ne bilo nikakega zaklada založenega. Tudi je nemško-slovenski slovar veljal komaj nad tretinko od tega, kar bode veljal slovensko-nemški. Naša sodba je končno ta, da se s tako visokimi cenami dobra stvar bolj zavira, nego pospešuje. z.

Pedagogiški razgled.

Zakon o ljudskošolskem pouku na Irlandskem.

Posnel po spisu, kojega je objavil E. Le Templier v „Annuaire de l'enseignement primaire“ za leto 1893, Pr. A. Vrvarjev.

Home Rule ni jedino pereče vprašanje na Irlandskem, ki je preteklo leto delalo situobe angleški vladi; namenila se je namreč dati nov zakon o poučevanju na Irlandskem. Finančni razlogi so jo primorali vrniti Irlandski prebitek na njo spadajoči od budgeta. Ta premična glavnicca je omogočila, da se je dala upeljati brezplačna šola. Vrh tega so čutili potrebo, poučevanje po Irlandskem proglasiti obveznim, kakor velja to že 20 let sem za Angleško.

„Bratski otok“ se je bil zanemarljivo vsem, kar se tiče prvostopnega poučevanja. V parlamentu, po časopisih in statistikah se je oglašilo ogromno prič, ki dokazujejo nevednost irlandskega prebivalstva. „V jedni grofiji na Irlandskem najdeš več neukih volilcev nego po vsem Skotskem . . . Nevednost irlandskih deklet je nekaj čudnega. Običaji bodi-si katerikoli kraj irlandski in jedva najdeš dekle, ki bi znala šivati ali za potrebo popraviti nogavice. O kuhnji ne vedo niti temeljnih stvari te vede. Delajoči sloji živijo slabo, bodi kakoršnakoli njih plača: hiš se človeku stadi, tako malomarno so pospravljene. Živé o kruhu, čaji in pivu, vse to pa je zarezati na rovaš „ženski nevednosti“. (Posnetek po nekem spisu, ki ga je priobčil M. T. W. Russel, državni poslanec, v Fortnightly Review za mesec februar l. 1892.)

Nismo navajeni, takih razlogov za povzdigo pouka slišati drugod. To je menda kak drug način — morebiti angleški — razumevati besede Kristove: „Človek ne živi samo ob kruhu.“

Brezplačnemu poučevanju se ni stavila nobedna zapreka. Gledé na obveznost je katoliška stranka, ne da bi se upala ustavljati se naravnost, sprožila neke pomisleke. Po prvem čitanji zakona v državnem zboru, je zbor katoliških vladik irlandskih meseca aprila zahteval, da naj se poučevanje uredi tako, da ne bo obvezno naravnost, nego le indirektno, a ni povedal, s katerimi sredstvi in pripomočki bi se to naj storilo. V zbornici prostakov so nasvetovali katoliški poslanci, da se začno kaznovati uporniki proti zakonu še-le od l. 1894.; nekdo izmed njih je izrekel prepričanje, da vsled ubožstva stariši ne bodo mogli pošiljati otrok v šole, in da

bi brezplačnemu poučevanju bilo pridejati še brezplačno kosilo.

Ali bilo je rešiti neko drugo jako kočljivo vprašanje, ki se tiče verskega prepričanja starišev in otrok. V deželi, kjer so strasti gledé na versko prepričanje toliko silne, da se jim kaj lahko pridruži narodnostno in politiško sovraštvo, se je kazalo potrebno uvesti v verskem oziru neutralno šolo. Ako si ogledamo dosedanji položaj učilišč po Irlandskem, bomo lahko spoznali vse težave, ki so se vzdigovale gledé na to točko.

Narodni sestav vzgoje (National system of Education) sega nazaj do l. 1831. V šole, koje je ustanovil ta sestav, bi naj bili zahajali vsi otroci brez ozira na svoje versko prepričanje. Poučevanje naj bi bilo posvetno (secular) in npravstveno. Verski pouk je bil izročén svečenikom katoliškim ali pa pastojem, ki bi naj zahajali v šole o določenih dneih in urah. Otroci so smeli odhajati, da bi ne poslušali pouka, ki bi bil njihovemu verskemu prepričanju nasproten, ali pa da bi se dali poučiti drugod-zunaj šole. Toda napori duhovščine, posebno katoliške duhovščine, najmogočeniše na Irlandskem, so napadali „narodne šole“ in skazovali svojo naklonjenost verskim (Denominational) šolam. Počasí premagujejo in na konec bodo zmagale.

Leta 1881	bilo je	55.1 %	neutralnih učilišč
" 1882	" "	54 %	" "
" 1883	" "	53.8 %	" "
" 1890	" "	46.7 %	" "

Leta 1890. je bilo teh šol vkljub mnogobrojnim sovražnikom 3866, izmed katerih je imelo 2655 katoliško, 1155 pa protestantsko učiteljstvo; 26 šol je imelo katoliško in protestantsko učiteljstvo. V te šole zahaja 331.406 katoliških, 136.574 protestantskih učencev.

Istega leta (1890) je bilo verskih šol že več, namreč: 4396 z 569.055 učenci. Šolska mladež je ali izključno katoliška, ali izključno protestantska. Te šole uživajo po neki novi naredbi prednost, da se jim daje podpora, ako poučujejo najmanj 15 učencev.

Na Irlandskem je javno mnenje prijazno verski šoli. Katoliška stranka si je opirajoč se na take številke prizadevala

pribojevati postavno veljavo svojim vspehom in zahtevala, da se poderejo meje, katere stavi zakon iz l. 1831. verskemu pouku, in tirjala da se dá bratom za krščansko védo vladina podpora; toda ni se ji ustreglo, ker vlado ni bila volja, navedene meje podreti.

„Bill“ (zakon) se je sklenil zadnjega dne junija preteklega leta in določil, da bodi poučevanje dece brezplačno. Gledé na obveznost pa hočemo podati bistvene določbe:

Nikdo ne sme izimši slučaje določene v tem zakonu rabiti otroka: 1. ki ni dorasel najmanjstaga leta; 2. ki je prestopil najmanjsto leto, a ne štirinajstega in nina spričevala, ki svedoči, da zna čitati, pisati, računati, razven če otrok ob jednom zahaja v šolo po zakonih veljavnih o rokodelstvih in delavnicah (Factory and Workshop Acts).

Kdorkoli prestopi te določbe, bode plačal kaznine do 40 shillingov (20 gld.).

Odbor, kojemu je gledati na obiskavanje učilišč, posvari po gosposki stariše, kojih otroci ne zahajajo redno k pouku.

Uporni stariši se pozovejo pred gosposko, in utegne jih zadeti kazen, da plačajo — s troški vred — do 5 shillingov (2 gld. 50 kr.).

Bode-li zakon dejanski obveljal? Na Angleškem, kjer zakon tirja obvezno obiskavanje učilišč, se še ni posrečilo, doseči redno obiskavanje, in vendar so težave tu manjše nego na Irlandskem.

Gledé na versko nedoločenoost se pa ni spremenilo ničesar. Da, javno teženje je verskim šolam jako prijazno. Vsled neke pogodbe med obema strankama se bo podpora katoliškim šolam Bratov in protestantskim „Družbe za cerkveno vzgojo“ (Church Education Society) podelila.

Šole, ki so imele prostora za največ otrok, bodo, ker ostanejo neutralne, prišle ob veljavo in bodo izginile.

Listek.

Učiteljsko osebje po Slovenskem.

(Po „Popotnik-ovem koledarju“ za l. 1892.)

Tone Brezovnik.*)

(Dalje.)

Po deželah in krajih brez ozira na narodnost so :
2 Kranje-a, 3 Kranjec-i, 3 Kranje-i, 1 Krainz,
2 Kreinz-a, 2 Kočevar-ja, 2 Hočevar-ja, 2 Korošec-a
2 Bezzak-a, 2 Vezjak-a, 3 Wisiak-i, 2 Wesiak-a,
1 Biščak, 1 Vohinc, 1 Vohinec, 2 Wohinz-a,
1 Blejec, 1 Požegar, 1 Lokar, 5 Kalanov, 1 Lovšin,
2 Kostanjevec-a, 2 Sagorz-a, 2 Mežan-i, 1 Trojar,
1 Metlikovič, 1 Kraševac, 2 Pivka, 1 Sorčan, 1
Soršak, 1 pa Karmel.

Kakor svojo narodnost, tako nam nekoji razodenejo tudi svoje ožje stanovališče, kraj kjer prebivajo. Največ se jih je naselilo ob vodah in po gajih. Tu imamo: 10 Potočnik-ov, 2 Potokar-ja, 1 Porekar-ja, 1 Podrekar-ja, 1 Lužar-ja, 1 Mlakar-ja, 1 Lackner-ja, 1 Strohbach-a, 1 Zirkelbach-a, 1 Zadravec-a, 2 Jezeršek-a, 1 Jezernik-a, 2 Gajšek-a, 2 Gaischeg-a, 1 Gabršek in 3 Gabršček-e. Po dolinah stanujejo: 4 Dolinar-ji, 1 Dolinšek, 1 Doleneč, 1 Doljak, 1 Zdolšek, 1 Poljšak, 2 Polanec-a, 1 Globočnik, 2 Jamšek-a, 1 Raunig, 1 Grabner in 1 Tiefenbacher. — Po hribih in gorah so se naselili: 1 Malavrh, 1 Humeč, 1 Hribar, 2 Hribernik-a, 1 Hriberšek, 1 Strmšek, 1 Strmecky, 1 Klančar, 1 Bregar, 1 Bregant, 1 Bergič, 1 Berger, 1 Kleinberger, 1 Högelsberger, 1 Kösenberg, 3 Rupnik-i, 1 Slemenšek, 2 Završnik-a, 1 Podpečan in 1 Zagoričnik.

Od rastlin, med kojimi so si svoje ognjišče postavili, izbrali so si imena: 2 Borowsky-ja, 1 Brinar, 1 Brinšek, 3 Bučarji, 2 Borštnik-a, 1 Dobnik, 1 Gabron, 1 Javoršek, 1 Jelšek, 1 Koprivec, 1 Leskošek, 1 Lipovšek, 1 Smreker, 1 Smrekar, 1 Strniša, 1 Srobotnik, 1 Šumer, 1 Trtnig, 5 Verbič-ev, 2 Žirovnik-a, 1 Bucher, 1 Pirkar, 1 Puxbaumer, 1 Wieser, 1 Weixler in 1 Waldherr. — Na drug način nam svoje prebivališče naznanjajo: 3 Gradšnik-i, 1 Pušenjak, 1 Pušnik, 1 Pustišek, 1 Razpotnik, 1 Privasnik, 4 Kotnik-i, 1 Krajnik, 1 Vogelnik, 1 Mejovšek in 2 Rainer-ja.

Da-si nimamo med seboj niti kakega Stanley-a, niti kakega Knobleharja, vendar našli smo tudi že dve novi deželi, kateri smo imenovali 1 Krauland, 1 pa Grailand. V ti dve deželi prestavili smo menda te-le kraje in hribe: 1 Schönbrunn, 1 Parma, 2 Carrara, 1 Fraschati, 1 Wenedig, 1 Petrina, 1 Metz, 1 Arnuž, 1 Ihan, 2 Remšnik-a, 2 Donati-ja, 2 Pečovnik-a, 1 Javornik, 1 Kozjak in 1 Velepč.

Akoravno je Kosciusko rekel „finis Poloniae“ vendar imamo mi 1 Polonijo.

Tudi kar se krstnih imen tiče, imamo skoro celo živo pratio. Hodijo pa med nami: 1 Adami, 2 Adamič-a, 2 Aleš-a, 2 Albrecht-a, 1 Ambrožič, 1 Apolonio, 1 Arnečič (namesto Jernejčič), 1 Arnold, 1 Augustinčič; 1 Bartel, 1 Bartl, 1 Bartlmä, 1 Bar-

tole, 1 Benedik, 1 Benedikty, 1 Bernard, 3 Bonifacio, 1 Bostjančič; 1 Christof, 1 Celestina, 1 Dominig, 4 Dominko, 5 Dominkuš-ev; 1 Friedl, 1 Fridrich, 2 Friedrich-a, 2 Fritz-a, 1 Franc, 2 Francelj-a, 1 Philippek, 1 Floriani; 1 Gregl, 1 Gregorin, 1 Gregorač, 2 Gregorič-a, 1 Gregoris, 1 Gasperin, 1 Gabrinzig, 1 Galović, 1 Gabrielli; 2 Hermann-a, 1 Hagen, 1 Hanns, 1 Waldhanns; 1 Ivanec, 3 Ivančič-i, 1 Ivanetič; 1 Janžek, 2 Jankovič-a, 4 Janežič-i, 2 Jurko-ja, 1 Jurca, 2 Jurkovič-a, 1 Jurincič, 1 Jakac, 4 Jaklič-i, 1 Jakobi, 2 Justin-a, 1 Just; 1 Kristof, 2 Kristl-a, 1 Kristan, 1 Klaus, 3 Klemenčič-i, 1 Klemencich; 1 Ludwig, 1 Leopold, 1 Lukas, 1 Lukan, 1 Lukančič, 1 Lovrec, 2 Lavrič-a, 1 Lovrencič, 1 Lorenzutti, 1 Lenarčič, 1 Linhart; 1 Marko, 1 Marki, 1 Markee, 1 Markič, 1 Markelj, 2 Marcovich-a, 1 Moric, 1 Mocher, 1 1 Mahor, 1 Mahorič, 1 Miklavc, 2 Miklavč-a, 1 Miklavčič, 1 Martinčič, 1 Matko, 1 Mataje, 1 Matteuz, 1 Matteicich, 1 Mihael, 1 Micheli, 1 Michelli, 1 Mihelič, 1 Mihelitsch, 1 Michel, 2 Michl-a, 1 Mihorl; 1 Nežič, 1 Nikolao; 1 Oszwald; 5 Pavlin-ov, 2 Pavlič-a, 1 Pavšek, 5 Petrič-ev, 1 Petriček, 1 Petrovec, 1 Petrovčič, 1 Peterlin, 1 Peternel, 2 Primožič-a; 3 Rudolf-i, 2 Rajčič-a; 1 Simon, 1 Simonič, 2 Simonič-a, 2 Sauli-ja, 1 Sorko, 1 Silvester, 1 Sebastian, 2 Stefančič-a, 1 Stepančič, 1 Stepanzig; 2 Tončič-a, 2 Tomažič-a, 1 Tomitsch, 1 Tomassich, 1 Ulrich, 2 Urbančič-a, 3 Uršiči; 1 Vida, 4 Vidic-i, 1 Vital, 1 Vasilich, 1 Valenta, 4 Valentič-i, 1 Valentinitich, 1 Valentincich, 1 1 Valentinuzzi; Zenz, Zahija in 2 Živko.

Naša ródbina obsega: 1 Papa, 1 Bruder, 2 Bracič-a, in 1 Bratina.

Ko so nam kolegi naši povedali svojo narodnost, svoj dom in svoje ime, so tudi še toliko „indiskretni“, da nam razodenejo, (a to menda le bolj na uho), tudi svoje telesne, srčne ali dušne vrline in slabosti. Nekateri se tu malo „poštumari“ (vsaj imamo 3 Bahovec-e!) s svojo telesno lepoto, drugi s svojim umom, zopet drugi s svojo ponižnostjo in še drugi razlagajo nam razna nagnjenja in želje itd. itd. A slavna gospóda! Ne vzamimo to povsem „ad verbum“, kajti znamo je iz sv. pisma, da kdor se ponižuje, bo povišan in narobe. Tudi smo se nekje v pedagogiki učili, da „spoznanje svojega pregreška je prvi korak k popolnjenju“. Poslušajmo torej, kako se nam po vrsti izpovedujejo!

Po barvi so: 1 Belec, 2 Bele-ja, 2 Weiss-a, 1 Bianchi, 1 Czerny, 2 Černe-ja, 1 Černele, 1 Črnko, 1 Černivec, 1 Černelec, 1 Črnigoj, 1 Tschernesl, 1 Schwarz, 2 Roth, 1 Rott, 1 Sivec, 1 Sivka, 1 Sellen. — Po telesni postavi so: 1 Mally, 1 Maletz, 2 Majhen-a, 5 Majcen-ov, 2 Malenšek-a, 1 Malligoi, 2 Klein-a, 1 Pincherle, 1 Lang, 2 Langer 1 Gros, 2 pa Gross. Drugače so še: 1 Levi, 1 Levičnik, 1 Levitschnigg in 1 Levec. Iz tega, da imamo med seboj le „levico“ zastopano, a zastoj iščemo „des-

nice“, sklepal bi morda kdo, da smo vsi najhujši radikali in fakejizni opozicionisti proti našim vladarjem. A temu ni tako! Mi smo Pokorn-i (2) in Poniž-ni (2) ter takó za tako skrajno opozicijo niti ustvarjeni; posebno ker imamo me dseboj takega tovariša, ki óčitno pove, da je Kimovec (1), ko vendar drugim našim poslancem kaj takega niti „sub rosa“ reči ne smemo. — Ker smo torej zgol „levica“, ni čuda, da po madjarski navadi radi „zgol zavoljo lepšega“ vladi veliko oponiramo in njene, če tudi dobre, predloge kar „ad absurdum“ strmoglavimo. Imamo namreč med seboj 1 Kregar-ja, 2 Čenčur-ja, 1 Čenčič-a, 1 Plaper-ja, 1 Plaier-ja, 1 Schrei-ja in 1 Schreier-ja; 1 je Schweigl, 1 pa menda „der große“ Švajgar.

Kako smo ponižni in se radi vklanjamó vsakemu vetriču, kaže to, da je le jeden med nami, ki stoji „kakor zid in skala“ vedno Aufrecht, če še tako, „burja vije“ in „valovi se tepo“. In glejte našo sprijenost! Samo 1 je Stolz, 1 pa še Stolzer na tega našega tovariša, pardon! tovarišico, ki osramoti vse nas moške. Popolnoma razumemo ona naša tovariša, ki čutita pri taki naši slaboti 1 Gnus, 1 pa Ekel in prizanesti moramo onemu grešniku, ki je pri takih okólstinah postal hudi Flucher; in da je le 1 med nami Fröhlich, 2 imata Trost, 2 pa Trošt, da „bo že bolje“, če ne bo res njih „trošt“ „Zaman (1).

Telesne hibe imajo 1 Chromy, 1 Hromec in 2 Šepič-a; vsi drugi pa smo telesno menda „feseche Kerln, g'wachsen wie die Pfeifenröhrl'n“.

Jako krivično pa nas obsoja in natolcuje „Popotnik-ov“ sotrudnik „Bruno-Trdnostal“ trdeč, da je med nami dosti vetrnjakov. (Glej „Pop.“ 1892 str. 27). Verjamite mi, slavna gospóda, da g. Bruno ne govori resnice; kajti, da si sem skrbno iskal v „Imeniku“ od spredi do konca, pa zopet od konca do začetka, a vetrnjaka nisem našel nobednega. Pač pa sem našel obilo takih, ki pravijo, do so možji ali ker je „deutsch“ menda bolj „nobel“ „mann-i.“ Le poslušajte koliko jih imamo! Tu so: 1 Ažman, 1 Engelmänn, 1 Gselmann, 2 Gerkmann-a, 3 Grossmann-i, 2 Hönigmann-a, 1 Homan, 1 Jerman, 3 Jurman-i, 5 Koderman-ov, 1 Kurman, 1 Krischmann, 3 Križman-i, 1 Lukmann, 1 Rosman, 1 Rottman, 1 Sorman, 1 Witzmann, 6 Rozman-ov, 2 Ostermann-a, 1 Wachsmann, 1 Zurman, 1 Schöffmann, 1 Nekerman, 1 Kodermac, 1 pa je Mandelje.

V koliko zaslužijo ti gospodje svoj ponosni „mann“ ne vem, morda je res kateri med njimi, ki je samo „mannsbild“, a razsodbo o tem prepustim gosp. Trdnostalu, če mu sploh smemo verjeti, a „pojte rakom žvižgat vi vsi „cajtungskorrespondenti!“ Da-si imamo torej toliko „mann-erjev“, je vendar — v sramoto nam bodi rečeno! — le 1 Schulmann, vsi ostali pa ne vem kaj smo, ker Skaza jo samo 1, Šušmelj tudi le 1. To in pa, da sta v vsem našem precejšnjem številu le 2 Sittig nam ne služi prav v nikakošno čast. Tolaži naj nas to, da imamo

med seboj 1 Modrijan-a in 1, ki pravi, da je Moder, jednega pa, ki trdi, da si vse lahko Merka.

Drugače pa je 1 Miran, 1 Paper, 1 Kremžar, 1 Schleicher; 2 Hiti-ja, 1 je Nagu, pa ga bo menda 1 Zavrl, a ti hodijo Fürpass (1); 2 pravita, da sta Okorn-a, 1 Kracher, 1 Schlatte; Marn je samo 1 med nami, vsi drugi imamo menda „infalenco“ in ker imamo 7 Praprotnik-ov, a nobedne njive, godi se nam menda res kakor pravi ona narodna pesem:

„Po njivah raste praprota,
Po hišah skače lakota!“

2 sta Gajler-ja, 1 je Šarf, 1 Stark, 1 Frisch, 1 Kadinnig, 1 Poznik, 1 Stare, 1 Starec, 1 Vecchio, 1 pa Golf; a najboljši priimek dala sta si ona dva nasa p. n. tovariša, ki se emfatično imenujeta 1 Schönherr, 1 pa Gentilomo — 1 Schürter bi menda rad napravil še več prepira in razprtije med Slovenci ko je že in dragi „Slovenec“, ko si v tolikih člankih premleval vprašanje „Kdo seje prepír?“ tu imaš sedaj odgovor, tega primi in — mirna Bosna.

Vprašali me boste, čast. tovariši, od česa se preživijo vsa ta velika truma, kje dobi zaslužek? No odgovor na to ne bo mi pretežek. — Tovariši naši so do dobra spoznali, da „poljedelstvo je gotovo jslstvo“ in da „rokodelstvo ima zlato dno“, zato

posvetilo se jih je mnogo tema dvema strokama, le nekaj imamo trgovcev ali kakor se sami zovejo „kranarjev“. — Kakor smo povsod v dosedanjem premišljanji videli, da so nekateri tovariši zvesti Slovani, drugi pa bolj nemškega ali laškega duha, tako najdemo tudi tu take, ki delajo pod slovensko (če tudi včasih nekoliko spačeno) in take, ki delujejo pod nemško firmo.

Začnimo pri onih rokodelcih, ki nam izdelujejo hiše in pohištva! 1 Zidarič napravil nam je 1 cel Dertel in 1 Kašo na Triplat. Kako morejo vsi kmetovalci in rokodelci svoje pridelke le v tej jedni kašči shranjevati, nam je nerazumljivo; to vam je pravi komunizem ali združnost! Hiše imajo 8 Erker-jev in 2 Dimnik-a. Obilne Saje v njih ometa 1 Koehrer. Strehe na hiše in Kozole napravlja 1 Strehovec. Da dobimo potrebno zidivo, zato imamo pripravljen 1 Skalovnik in 1 Skalo; 1 Ciglar in 2 Ziegler-ja izdelujeta nam opeko; imamo pa tudi 2 Mörtl-a in 1 Lösch. Sobe nam beli 1 Belar, prah briše pa 1 Brišnik; 1 Lončar, 1 Pečar, 1 Pečarič, 3 Pečnik-i in 3 Hafserji napravili so nam peči, 2 Voglar-ja oskrbujejeta gorico, tako da se lahko grejemo o dolgih zimskih večerih. 1 Svetlin oskrbuje naše Lampe, da nam ni treba v temi našo osodo premišljevati. Da smo pobožni, kaže Križ (1) v hiši. (Konec prih.)

I

Društveni vestnik.

Iz ormoškega okraja. Dne 9. februarja t. l. vršil se je v ormoški šoli po vspredu, priobčenem v 24. številu „Popotnika“ od lanskega leta občni zbor ormoškega učiteljskega društva. Vkljub slabemu vremenu bilo je prisotnih 13 udeležencev. Pred zborovanjem smo si ogledovali vzorec nove šolske klopi Ivana Weixla, in poverjenik „Pedagogičnega društva v Krškem“ je nabiral in vpisaval na novo vstopišve udeležence.

I. Med običajnim pozdravom spominja se predsednikov namestnik tudi rajnega c. kr. deželnega šolsk. nadzornika Franca viteza Močnika; pričujoči v znak sočutja vstanejo in zakličejo slava.

II. Zapisnik zadnje seje se prečita in odobri.

III. Vzameta se na znanje dva dopisa in sicer a) dopis gosp. Weixla, tiče se njegove šolske klopi in b) poziv ptujskega okrajnega glavarstva, s katerim se terja število ndov in poročilo o delovanju našega društva v preteklem letu. Na predlog gosp. Porekara se izvolita gg. Košar in Jurša, da pregledata novo šolsko klop ter o njej poročata.

IV. Iz poročila tajnikovega je razvidno, da je društvo v preteklem letu šestkrat zborovalo; med drugim so bila na vrsti štiri podavanja, jeden slavnostni govor in dve poročili. Blagajnik poroča o stanju društva v gnotnem oziru. Dohodkov je bilo

17 gld. 57 kr., izdatkov 13 gld. 76 kr., torej ostanka 3 gld. 81 kr. Ko bi se še zaostala letnina vplačala, imelo bi društvo precej gotovine. Račune pregledata gg. Košar in Sivka in jih odobrita.

V. Govor o šolski higieni izostane vsled pomanjkanja časa ter se preloži na prihodnje zborovanje.

VI. Vrši se volitev odbora za prihodnje leto. Predsednikom se izbere g. nadučitelj Ant. Porekar, njegovim namestnikom g. učitelj Konrad Mejovšek. Oba še zahvaljujeta za skazano jima čast obljubujoč, da se bodeta zmirom za šolstvo in njega prospeh krepko potegovala. Blagajnikom je izvoljen g. Jurša, tajnikom M. Salamun, odbornikoma pa g. Košar in gospodičina Pirnat. Pregledovalcem računov so bili izvoljeni gg. Sivka, Ant. Kosi in Iv. Kosi. Kot delegata „Zaveze“ Ant. Porekar in Ant. Kosi, delegatom „Lehrerbunda“ pa g. Košar.

VII. Poročilo o Weixlovi klopi se vzame na znanje ter sklene, da se ta klop povsod priporoča. Strinjamo se v tej zadevi v dopisom, priobčenim v „Popotniku“ št. 24. I. l.

Kot nova udeležnica pristopila gg. E. Slanc, nadučitelj pri Sv. Bolfanku in Šim. Bezjak, učitelj na Ranču.

VIII. Nasveti. Gospod Porekar sledeče nasvetuje: a) društvo naj čestita gosp. c. kr. okr. nad-

zorniku Iv. Rannerju za priznanje, katero je dobil od naučnega ministerstva radi svojih zaslug v povzdigo šolstva. b) Naj se izreče zahvala uredništvu „Popotnika“, da blagovoli sprejemati poročila o našem društvu in c) naj se izreče zahvala krajnemu šolskemu svetu ormoškemu, da nam prepušča, po zimi pa še kuri sobo v šolskem poslopju za naša zborovanja. Vsi nasveti se sprejmejo jednoglasno.

Koncem razdeli g. Porekar šolskim vodstvom od kmetijske družbe prejete podobne trtne uši in brošuro „Weinbau trotz Reblaus“. Večina pričujočih naznani pristop k prej imenovani družbi. Po zborovanju, ki je trajalo dve uri, smo se pri Kapusu skupno zabavali do pozne noči. M. Š.

Št. Jurij ob južni žel. „Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj“ je imelo svoje letošnje glavno zborovanje dne 2. februarja t. l. v okoljski šoli v Celji. Došlo je 14 udov, med temi nov ud gospica Marica Strnadova iz Št. Jurija ob juž. železnici, katero so navzoči veselo pozdravili, izražajoč željo, naj privabi k društvu mnogo tovarišič. Želimo vrlji gospici v interesu procvita našega stanu k temu mnogo vspeha!

Predsednik pozdravi navzoče ter omenja delovanje bivšega marljivega voditelja petja, g. Zupana. Prva točka dnevnega reda, petje, izostane, zapisnik zadnje seje se odobri in o vabilu „Katol. bukvarne“ v Ljubljani na naročbe Wolfovega slov.-nemskega slovarja se sklene, ne naročiti ga. Tajnikovo poročilo omenja izgubo častnega člana g. dr. vit. Fr. Močnika, potrjenje preosnovanih pravil ter poročila o društvenem delovanju. Udov je bilo v začetku leta 28 rednih in dva častna, med letom je pristopilo pet udov. Zborovanj je bilo šest, glavno dne 24. decembra m. l. in pet mesečnih. Podavanj je bilo šest. Zborovanja „Zaveze“ so se udeležili kot delegatje gg. Brinar, Gradišnik in Petriček. Iz blagajnikovega poročila povzamemo, da je imelo društvo gl. 28.04 dohodkov in gl. 21.05 stroškov torej gl. 6.99 prebitka.

Volitev novega odbora vodi najstarejši ud gosp. Kregar. Izbrali so se: predsednikom gosp. A. Brezovnik, podpredsednikom g. A. Gradišnik, tajnikom g. J. Vrščaj, blagajnikom g. B. Kregar, kujižničarjem g. L. Šah, voditeljem petja g. K. Jeranko, odbornikom gospa Zm. Knafličeva in g. Fr. Leskovar. Za poročevalca „Popotniku“ se določi tajnik. Gosp. Knaflič predlaga za udnino le 1 krono, menceč, da pridobi društvo več udov. Gg. Štukelj in Brezovnik

se temu protivita, povdarjajoč, da ne previsoka udnina, ampak stanovska malomarnost je jez, ki brani nekaterim k društvu. Določi se udnina 2 kroni. Nasvetovani so bili v naročbo sledeči listi: „Popotnik“, „Učiteljski Tovariš“, „Ljubljanski Zvon“; društvo ostane ud „Pedagogičnega društva“ in „Matice Slovenske“. Naročila so se razven jednega vsa nasvetovana dela.

Gosp. Brinar želi, da naj udje stalnega konf. odbora delujejo na to, da se vspered sestavi v tem obsegu, da bo moči v določenem času vse točke temeljito rešiti, ne pa, da se koncem vspredda površno dela, ker so poslušalci že trudni, kar nikakor ne oživlja debat. Predsednik odgovori, da so temu krivi poročevalci, ki ogromno dolge referate napišejo in prepišejo.

Prihodnja seja v torek po Veliki noči.

Konečno se predsednik poslovil od g. Gračnerja, ki je marljivo prihajal k društvenim sejam, ki pa sedaj zapusti naš stan. J. Vrščaj, tajnik.

Maribor. „Učiteljsko društvo za mariborsko okolico“ imelo bude v četrtek dne 2. marcija ob polujedenajstih dopoldne v učiteljski v Mariboru svoje 2. redno zborovanje po tem-le vspreddu: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Gosp. ravnatelj Schreiner nadaljuje svoj govor „o selitvi rastlin“. 3. Slučajnosti in slučajni nasveti. K mnogobrojni udeležbi vlnudno vabi odbor.

Ptujski okraj. (Vabilo) k društvenemu zborovanju v četrtek dne 2. marcija ob 10. uri dopoldne v šoli Ptujske okolice. Dnevni red je tisti, kakor za zborovanje dne 5. januarja, katero se zaradi slabega vremena ni moglo vršiti. Tudi Prettenhoferjevi gratis-zvezki pridejo na razdelitev. K obilni udeležbi vlnudno vabi predsednik.

Šmarje. „Šmarsko-rogacko učiteljsko društvo“ ima prvo letošnje zborovanje dne 2. marcija ob polujedenajstih v Šmarji po sledečem vspreddu: 1. Zapisnik. 2. Poročilo o društvenem delovanju v min. letu. 3. Volitev odbora in „Zaveznih“ odposlancev. 4. Razgovor o praznovanju društvene dvajsetletnice. 5. Slučajnosti.

Ker je to zborovanje velike važnosti in ker se lahko ustreže marsikateri želji, ki se je lansko leto gledé odbora in nadaljnega društvenega delovanja tu in tam slišala, nadejati se je, da se ga gg. društveniki polnoštevilno udeležijo. Odbor.

Dopisi in druge vesti.

Česko. (Enketa za uravnavo učiteljskih plač na Českem.) V četrtek dne 29. dec. 1892., sešla se je slednjič tolikrat obljubovana in od

vsega učiteljstva českega željno pričakovana enketa za urejanje učiteljskih plač. Izvestno bodo razprave te enkete zanimale tudi marsikaterega slovenskega

učitelja, zato smo posneli po „Poslu z Budče“ najvažnejše govore iz te ankete, ter jih podajamo tukaj č. „Popotn.“ bralcem.

Enketo je otvoril najvišji maršal knez Jurij z Lobkovic. Členi so dobivali besedo po abecednem redu. Debata je bila izločena. Prvi dobi besedo prof. Jos. Bendel. Govornik navaja drž. zakon iz l. 1859 § 55 o najmanjših plačah učiteljevih ter izvaja iz sedanjih razmer, da niti najvišja plača ne zadošča tej določbi, kaj pa še le plača najnižjih razredov. Od leta 1875. zgodila se ni s plačo nobedna važna premena, akoravno se je cena hrane in drugih potrebščin zvišala v dokajšnji meri. Zbor sam je dal odgovor na prvo vprašanje o potrebi zvišanih plač dovolivši l. 1889. priklado 100 gld. v IV. razredu ter povišal letos v Pragi in predmestji plačo za 100 gld. V teh dveh dejanjih priznava sam potrebo o splošnem zvišanji uč. plač. Izreka se proti zasebnemu poučevanju učiteljevemu ter zahteva, da bi učitelji bili tako plačani, da bi se posvečali le javnemu pouku. Konečno prigovarja za uravnavo plač industrijalnih učiteljic iz vzrokov človeških. Trdi, da deželne finance dovoljujejo izvesti ta predlog. Dokazuje izborno, da se ima zrušiti kategorija podučiteljev, zvišati in uravnati plača.

Deželni nadzornik Berger smatra za potrebo, da se ne le žalostni stan učiteljstva v nižjih razredih in podučiteljem zboljša, temveč tudi učiteljem ostalih razredov. To bi bilo v hasek šolstvu in vseobčnosti. Do dobrega je prepričan, da bi to imelo velik pomen za šolstvo, če se zadosti državnemu zakonu, kateri hoče, naj se učitelj takó plačuje, da se posveti popolnoma šoli. Ne čudi se, da je v učiteljskih krogih nastala pobitost. Zlasti gospodari béda tam, kjer se učitelj oženi, kar se mu ne sme očitati; kajti na kmetih je k temu koraku dostikrat prisiljen. Zasedujejo li tako rodbino nezgode in bolezni, tedaj pač ne morem razumeti, kakó naj ta rodbina izhaja z letnimi 400 ali 500 gld. Učitelj se trudi delovati zunaj šole, ali čisto je tako postransko opravilo na škodo šoli in provzročuje učitelju mnogo neprijetnosti, n. pr. ako postane občinski tajnik, kar bi se moralo prepovedati. Učitelji se selijo drugam, zato je skóro 1000 učit. mest v Čehih nedostatno nameščenih ali pa nenameščenih. Zato pripomina se v pravem času: „Caveant consules!“ Izreka se proti sistemu po krajih, ker po njem ni mogoče plačo učiteljem pravično uravnati. Težko je natančno formulovati, kako bi se morale občine razdeljevati. Predlaga, naj se uvedejo jednako-merne plače brez ozira na mesto, četudi bi mu bil konkretni status ljubi, ker bi bil učitelj plačan po delu in zaslugah. Vendar bi bilo to iz tehniških vzrokov težko pravično izvesti. Ravno takó ni za jednotno plačo z aktivnimi dokladami, ker bi jo bilo baš tako težko določiti, kakor mestne (krajevne) razrede. Jednotna plača, 600 ali 700 gld. provzročila bi pa preveliko izdajanje. Soglašja z razredi

Bendlovega predloga, a hotel bi, da se pri razredovanji ozira tudi na kvalifikacijo da bi se s tem vzpodbujal mladi učitelj. Izrekati se o finančni strani tega, je zanj težko, a ima osobni čut, da veliko in bogato česko kraljestvo učitelju lahko zatrdi existenco, da bi se šolstvo moglo povspeti do višje stopinje razvoja.

Prelat dr. K. Borovy: On je člen komisije šolske in priznava za potrebno, da se stanje učitelju zboljša. Tudi je dež. poslanec in zato se mora ozirati na deželne finance. Njemu bi bilo najljubše, da bi se stvar naglo razvila. Zato hoče, da se prej ko prej poviša plača učiteljem in podučiteljem IV. razr. Podučitelju z zrelostno skušnjo bi predlagal 400 gld., s skušnjo sposobnosti 450 gld. Poteguje se za samostalne katehete na ljudskih šolah (za nje hoče imeti plačo kakor na meščanskih šolah) in pa za učiteljice ženskih ročnih del, katere naj bi bile v plači jednake z učitelji. Odločno je za to, da se sedanji sestav opusti ter se izreka načelno za osebne razrede. Za ta čas ne more pritrđiti temu, da bi dež. finance ne mogle znašati teh izdatkov. Odločno izreka se proti temu, da se ohrani kategorija podučiteljev.

Ad. Frumar: Morda je to prvič v parlamentarnem življenju českem, da se je učiteljstvo poklicalo v posvet o stvareh zakonodajstva. Zato izrekam v imenu vsega učiteljstva prisrčno zahvalo vsem, kateri so delovali v ta namen, da se na tem mestu zasliši glas učiteljstva. — Potrebno je, da se plača učiteljstva na občnih in meščanskih šolah splošno zviša, in to zaradi mnogih vzrokov. Ko se je l. 1869. prvič uravnavala plača učiteljska, vzelo se je učiteljstvu mnogo postranskih dohodkov, za kar ni dobilo nikakoršne dostatne nagrade. Pred l. 1870. imeli so vsi učitelji naravno stanovanje in kurjavo in mnogi gotovo mero polja. To vse se jim je odvzelo, le šolskim voditeljem pustilo se je stanovanje ali pa stanarina. Po mestih in mnogih manjših občinah je veliko prinašal učiteljem tako imenovani „privat“ (posebne ure), kateri je s sedanjimi zakoni prepovedan. Zato je uravnava učit. plač iz l. 1870. pri mnogih učiteljih znatno znižala njih celotne dohodke. Takoj po novi uravnavi l. 1870. prihajale so mnogoštevilne prošnje za povišanje v višji plačni razred, takó da je bil dež. zbor prisiljen že leta 1875. učiteljsko plačo povišati za 100 gld. a na meščanskih šolah za 200 gld. A vendar niso niti s to uravnavo dosegli mnogi učitelji onih dohodkov, katere so imeli pred l. 1870, da si je od te dobe postalo delo učiteljsko mnogo zložitejše in težje. To je glavni razlog, da se učiteljska plača naj zviša.

Od l. 1875. izpremenile so se dragotne razmere v Čehih splošno, na kmetih in v mestih, takó da ni sedaj možno učitelju izhajati v nobedni občini s plačo, odmerjeno l. 1875. Ker so tudi postranska opravila, katera naj bi učitelju nekaj dohodek pri-

našala, kakor pouk v nadaljevalnih šolah ali vodstvo cerkvenega kora, obmejena le na skromen del posameznih učiteljev trpi učiteljstvo in njega rodbina v obče bēdo ter se bojuje z gmotnimi težkočami. S temi trpē ne le učitelji in njih družine, temveč tudi šolstvo samo, kajti revščina učiteljskih rodbin meē nanj svojo senco in izpodkopava vpliv učitelja v občini. Bēdne te razmere slušjale so se še veliko bolj s sedanjim sestavom nameščenjā učiteljskih služb. Šolski okraji so vzajemno zaprti učiteljem tujih okrajev. Vsled tega se neredkoma omejuje vsakoršen postop starejšim učiteljem, tudi ēe so še tako dobro kvalifikovani in goreēi. Tako trpē učiteljske rodbine ne le v gmotnih potrebah, ampak tudi, ker nimajo sredstev za izomiko svojih otrok. V obēinah, kjer je veē šol, vzlasti pa v obēinah sedajnega I. plaēilnega razreda je razmeroma malo mest učiteljev voditeljev obē. šol, da, tudi so celī okraji, kjer ni niti jednega mesta učitelja voditelja v I. razr., in med tem so okraji, kjer so občine v I. razredu. Vsled tega v takih obēinah marsikateri učitelj splošno ne more postati samostalen voditelj šolski ter dosejanje najviše plaēe niti doseēi ne more. V veējih obēinah podražuje življenje uēnih rodbin posebno drago stanovanje, da si ne morejo ustanoviti domaēega gospodarstva. Plaēa v obēinah IV. in III. razr. je premajhna iz nastopnih vzrokov, teko delo učiteljevo s poukom v jedno-, dvo- in trirazrednicah je spojeno praviloma s prenapolnjenimi šolami; dalje veēje stroški za vzgojo dorašajoēih otrok učiteljev; omejeni postop na boljša mesta učiteljska; konečno nima tak učitelj nobednega hasljivega postranskega zasluška. Plaēa 400 in 500 gld. je nižja od plaēe žandarjev, stražnikov, šolskih in uradnih slug itd., da ne redkoma tudi nižja od mezde tovarniških delavcev. Ako se more to reēi o učiteljih, kateri so se najmanj 8 let uēili, napravili dvoje ali troje strogih skušenj ter po dolgih letih zapuščajo učiteljska, dokazano je neovrgljivo, da je njihova plaēa premajhna. Najskromnejši letni proraēun učiteljeve rodbine mora vsotico 500 gld. presegati, naj je v katerikoli občini v Čehih. Zato ima bēda učiteljeva najveēji sedež baš v obēinah IV. in III. razreda. Dosedanji sestav učiteljske plaēe, kateri se ravna po službinih mestih se mora prej ko prej opustiti, ker je jako nepravilen in se ni obnesel. Kako dobro se dokazuje v „Historiskem razkladu“, kateri se je bil vroēil² članom enquete, da ta sestav podpira seljivost in nestalnost učiteljstva. Obsega veliko razliēnost v plaēi, katera se ne da niti po kvalifikaciji učiteljstva, niti po krajevnih razmerah opraviēevati. V obče se mora reēi, da so življenske potrebe v vasēh baš tako drage kakor v mestih, ēe še ne dražje. Ta sestav dopuša, da ima marsikateri mlajši učitelj veējo plaēo (700 gld.) nego starēek z vsemi petletnicami (640 gld.). Sedanji sestav zakrivil je tudi nejednakopravnost med plaēo učiteljevo in učiteljicino. Leta

1891. ni bila v IV. razr. niti jedna učiteljica, pa zato 2997 učiteljev, v III. razr. je bilo 45 učiteljic poleg 2731 učiteljev. Vse ostale učiteljice so bile samo v II. ali I. razredu. Zato se je tudi deželni odbor o tem sestavu prav izrekel, da je nedostaten, da se ni nikjer obnesel, da je vzrok mnogi krivici in „ima za seboj pomilovanja vredne razmere“ in „da je treba, prej ko prej ga odpraviti“.

(Nadaljuje se.)

(Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaji) razposilja ravnokar četletno poročilo svojega delovanja. Iz tega je posneti plodonosno delovanje za dobo od novega leta 1892 do konca meseca septembra. (Odslej bodo poročila izhajala ob obēnem zboru ter bodo obsegala šolsko dobo.) Ustanovnikov šteje društvo 38, mej njimi nadškofa Goriškega, knezoškofa lavantinskega in ljubljanskega. Knezoškof lavantinski je častni ud. Novi ustanovniki so: Slavna mestna občina ljubljanska (100 gld.), gg. Feliks Starē, grašāek v Domžalah, dr. Jernej Glanēnik, odvetnik v Mariboru in Viktor Prošina, c. kr. notar v Mokronogu, ki so društvu darovali po 50 gld. Podpornikov, rednih udov in dobrotnikov je društvo štelo 127 mej temi 22 duhovnikov. Na prvem mestu stoji Maribor z 31 udi, potem: Dunaj z 21 udi, Kranj z 11, Ljubljana z 8, Postojina z 8, Krško šteje 6, Vojnik 5, Brežice, Konjice, Mala nedelja, Podgora pri Gorici, Polhov Gradec — po dva udi. Po jednega udi imajo: Bled, Celje, Čadram, Češki Brod, Črnomelj, Dovje, Frankolovo, Gradec, Kalobje, Kamena Gorica, Litija, Ljutomer, Nabrežina, Nova cerkev, Radovljica, Stillfried, Stražišēe pri Kranji, Škofja Loka, Šmartin v Rožni dolini, Št. Andraž pri Gorici, Trst, Vrhuika. — Posojilnica v Črnomlju, kmetiska posojilnica ljubljanske okolice in hramilno in posojilno društvo v Radovljici so društvu darovali po 10 gld. Dohodkov je imelo društvo 1424 gld. 68 kr. Osnovna glavnica znaša 4144 gld. 98 kr. Najveēe je darilo neimenovanega gospoda iz volila pokojnega rodoljuba Kotnika s 400 gld. — Podpor se je razdelilo 456 gld. 25 kr. med 32 podpirancev v 125 sluēajih in sicer v gotovini 47krat, v znamkah obednicah pa 78krat (1035 obednic po 25 kr.) Žalibog je moral odbor veēkrat tudi zares potrebnim podporo odreēi ali jim nakazati najmanjšo malenkost. Med podpiranci je bilo: 15 juristov, 7 medicineev, 6 filozofov, jeden tehnik in izredoma jeden akademik in dva veterinarca. — Posebno hvalo odborovo so si zaslužili: g. Fr. Dolenc, trgovec v Mariboru, gosp. Avg. Drukar, not. kandidat v Kranji, gospod Ivan Hoēevar, not. kandidat v Krškem, gospod Jurij Kraigher, trgovec v Hrašāah pri Postojini, ē. g. L. Šerviceelj, župnik na Reberci; potem dijaki vseučilišniki gg. Žnavec, Benedik, Dokler, Mihaēi, Zupanēi. Društvo žaluje po blagem udu gospodu

dru. Fr. Škofiču, c. kr. okr. sodniku v Škofji Loki. Ker je društvo zares vredno in prepotrebno, zato je prav toplo priporočamo. — Doneske je pošiljati vlč. g. dru. Fr. Sedeju, c. in kr. dvornemu kapelanu in ravnatelju v Avgustineji na Dunaji, I. Augustinerstrasse 7.

(Priznanje.) Okrajni šolski svet ormoški je krajnemu šolskemu svetu pri Sv. Miklavži in vsolanina občinam izrekel pohvalno priznanje radi dozidanja štirirazrednega novega šolskega poslopja, katero vsem šolo zadevajočim zahtevam popolnoma ustreza.

(Priznanje.) C. kr. naučno ministerstvo izreklo je c. kr. okrajn. šolskemu nadzorniku, gosp. Jan. Rannerju v Ptujih na velikih zaslugah, katere si stekel za razvoj šolstva v okrajih njegovega področja, pohvalno priznanje.

(Blaž Hrovath †.) V sredo dne 22. t. m. umrl je v Ljubljani c. kr. šolski svetovalec in ravnatelj tamošnjima izobraževališčema za učitelje in učiteljice g. Blaž Hrovath 61 let star. N. v m. p.

(Deželni šolski svet Kranjski) je v predzadnji seji potrdil prof. Orožna knjigo: „Metodika zemljepisnega pouka“ kot priročno za učiteljsiše.

(Poseben oddenek) ustanovi se na deški ljudski šoli v Škofji Loki za šolarje iz okolice.

(Na ljubljanskih gimnazijah) imajo vsled ministerskega odloka dijaki prosto tri popoldneve v tednu, namreč torek, četrtek in soboto.

Premembe pri učiteljstvu. G. Ernst Slane, naduč. v Dobovi prišel je za nadučitelja k Sv. Bolfenku na Kogu, tukajšnji nadučitelj g. Fr. Rakuša pa je šel v Dobovo; g. Ivan Matko, učitelj v Reichenburgu postal je nadučitelj ravno tam; gosp. Franc Strelec def. podučitelj v Št. Vidu bl. Ptujja dobil je jednako službo pri Sv. Križu bl. Slatine. Stalno so nastavljeni v Črnomlju g. Fr. Stefančič

in g. L. Perko, na Baki g. M. Humek, v Leskovič g. Fr. Nagu, v Spodnji Idriji gđ. M. Sigon, v Tržiči g. Ant. Sone.

Raznoternosti.

[Društva v Avstriji.] V Avstriji je bilo leta 1890.—1891. vseh skupaj 30.774 društev. Izmed teh je bilo 5559 gasilnih društev, 2430 društev v podporo bolnih in za pokopavanje mrtvih, 2425 gospodarskih društev, 2042 obrtniško-gospodarskih društev, 1974 blagotvornih društev, 1960 igralnih društev, 1684 društev vjajških doslužencev, 1589 bralnih društev, 1477 pevskih društev, 1359 zabavnih društev, 1233 telovadnih društev, 859 kazin, 716 strokovnjaskih društev, 614 političnih društev, 613 izobraževalnih društev, 574 sadjarskih in olupševalnih društev, 565 strelnih društev, 541 muzikalnih društev, 463 učiteljskih društev, 431 delniških družeb, 413 vzajemnih zavarovalnic, 355 znanstvenih društev, 221 društev za podporo obrtnije in trgovine, 177 društev za zavarovanje pokojnine, 107 stenografskih društev, 66 hranilnic in 331 drugih društev.

[Protiv neizobraženosti.] Predsednik senata severno-ameriških držav, Chandler, nasvetoval je da se v bodoče na ameriško obrežje ne sme pustiti nobeden izselnik, ki ne zna čitati in pisati svoj materni jezik. Če se uresniči ta predlog, bodo se morali tudi nekateri naši izselniki poprijeti knjig, predno se bodo mogli podati na pot v „obljubljeno deželo“.

[Železnice v Avstro-Ogerskeji] imajo 27.773 km daljave. Meseca oktobra 1892. l. so imele dohodkov 29,141.177 glđ., torej za 1 milijon manj, nego v oktobru 1891. l. Dohodki na vseh teh progah so znašali v 10 mesecih 250,696.042 glđ. med tem ko je bilo v tem času 1891. leta sprejeto 254,104.336 glđ. Vsekako so to ogromne svote,

Jožef Horvat. †

Dne 17. januarja smo spremenili dragega tovariša nadučitelja gospoda Jožefa Horvata k večnemu počitku. Narodil se je 7. februarja 1836 pri Sv. Vrbanu pri Ptujih. Tukaj mu je bil učitelj Anton Schmerr. V Mariboru je obiskal jednoletni preparandijski kurs ter napravil 31. julija 1854 maturo, 15. okt. 1857 izpit sposobnosti v Gradcu. Služboval je pri Sv. Martinu pri Vurbergu (2. okt. 1854 do 9. jul. 1855), v Vurbergu (9. jul. 1855 do 12. nov. ist. l.), pri Sv. Rupertu v Slov. goricah. (12. nov. 1855 do 1. maja 1859), pri Sv. Bolfenku pri Biši (1. maj 1859 do 22. novembra 1859), pri Sv. Duhu pri Lačah (22. novembra 1859 do 10. nov. 1869), pri Sv. Vrbanu pri Ptujih (10. nov. 1869 do 10. apr. 1879),

odslej kot nadučitelj v Ljutomeru. Dne 16. jan. 1867 je bil imenovan za vzornega učitelja in tamošnja šola pri Sv. Duhu pri Lačah povzdignjena za vzorno. V Ljutomeru je bil izvoljen učiteljskim zastopnikom v okrajni šolski svet, bil je načelnik kr. šol. sveta, poverjenik „Slov. Maticice“ za ljutomerski in gorju-radgonski okraj, kapelnik čitalniškega pevskega zbora. Razvidno je pač že iz tega, kako mnogostransko je bilo njegovo delovanje. Resnično je, kar piše „Domovina“ v 5. številci: „Ž njim je izgubilo učitelstvo prijaznega, dobrega tovariša, otroci pa vesti tega in ljubeznivega učitelja. Bil je natančen v izpolnovanju svojih stanovskih dolžnostij. Vse svoje delovanje in mišljenje je posvetil skoraj izključljivo sv-

jemu poklica. Otrokom je bil res pravi oče. Učil jih je z največo poštrevovalno ljubeznijo. Vzged je bil krščanskega vzgojitelja; kajti dobro je vedel, da je jedino sv. katoliška vera prava in najtrša podlaga poštenosti in značajnosti. Pokojnik pa je bil tudi skozi in skozi trden, neomahljiv narodnjak. Iz naroda izšel, deloval je z vsemi močmi za njegovo blaginjo in naobrazbo. Ker je bil mirnega, spravljiivega značaja, mrzelo mu je yekovečno hujskanje in rovanje naših narodnih nasprotnikov. Posebno v zadnjem času mu je prizadajalo dokaj neprijetnih ur, ko se namerava ustanoviti v trgu samem popolnoma nemška šola. Čelo v dokumentih se je predbacivalo od nasprotne strani, da učiteljstvo na dosédanjih ljutomerskih šolah ne izpolnjuje svojih stanovskih dolžnostij. Take in jednake neosnovane, lažnjive denunciacije so pokojniku zagrenile življenje. — „Slovenec“ dobro pravi (štev. 19.): „Ker je bil mehkega srca, ga je to tem bolje bolelo in morebiti tudi pospešilo njegovo nenadno smrt“. Kot načelnik kr. šol. sveta imel je veliko skrbí zaradi zidanja novega šolskega poslopja. Kako se je veselil, da vidi dovršeno zgradbo. Usoda odločila je drugače. „Ljutomerska čitalnica izgubi v njem vztrajno de-

lavno moč. Še le on je postavil pevski zbor na trdne noge, njega je treba zahvaliti; da se je število pevcev tako zdatno pomnožilo. „Slov. Matice“ je izgubila s pokojnim svojega mnogoletnega poverjenika. Da je število maticarjev v obeh okrajih tako naraslo, zopet je njegova zasluga“. (Domovina ibid.)

V torek, 17. t. m., je še poučeval, a vendar mu je že zaran pribajalo slabo. Zvečer ob 1/2 6. uri zadela ga je smrtno kap. Zdravnik gosp. dr. Jožef Rakež, ki je takoj prihitel, mogel ga je le toliko časa ohraniti pri življenju, da je sprejel sveto poslednje olje. Pogreb pa mu je bil veličasten. Čeravno je bil trd zinski dan, vendar je prišlo mnogo čč. gospodov duhovnikov in tovarišev. Na grobu spominjal se je naš preč. gospod dekan Ivan Skuhala v srčnih besedah plodonosnega delovanja pokojnikovega ter sklenil: „Kdor jih je veliko poučeval v dobrem, svetil se bo kakor zvezde na vse večne čase! Čitalniški pevski zbor zapel pa je v slovó svojemu nekdanjemu kapelniku „Blagor mu, ki se spočije!“

Počivaj torej, dragi tovariš, dokler nas zopet ne združi nebeška trobenta v novo, večno življenje!

Izjava.

Da se ne dela krivica resnici in se ne kréjjo zasluge nadučitelju gosp. J. Kavklerju, čutim se dolžnega popraviti posnetek o mojem referatu, ki se nahaja na str. 53 brošurice „Verhandlungen der fünften Landeslehrerkonferenz“ v popolnoma popačeni obliki, v tem smislu, da sem sestavil pač disposicijo za razvrstitev snovi, da pa je snovi nahajajoče se v čitankah na podlagi mojih dispozicij izbral in razvrstil jedino le nadučitelj g. J. Kavkler sam.

To sem tudi svoječasno omenil in razločno povdarjal ne le pri svojem poročilu v Gradci, ampak že poprej pri okr. učit. konferencijah v Ptujih in v Ljutomeru, kakor pri treh razgovorih z g. dež. šol. nadzornikom v Gradci. Dotične po gospodu Kavklerju svojeručno podpisano (jaz nobeđnega teh del nisem podpisal) in z „okoliška šola v Ptujih“ datirane razvrstitve itd. še leže danes pri gospodu dež. šolsk. nadzorniku, kateremu sem je izročil z določno prošnjo, da blagovoli izreči vis. dež. šolski svet za trudapolno in težavno delo gosp. Kavklerju svoje priznanje, kar se mi je tudi obljubilo.

V Ptujih, 16. februarja 1893.

Janez Ranner,

e. kr. okr. šol. nadzornik.

Razpis natečaja.

Šl. 114.

Učiteljsko in podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli III. plačilnega razreda pri Sv. Duhu v Halo zah je umestiti:

1. učiteljska in ravnateljska služba, stalno;

2. podučit. služba, stalno ali tudi provizorično.

Prosilci za ta mesta naj vložijo svoje prošnje, ki morajo biti opremljene s spricevalom zrelosti in učiteljske sposobljenosti, z dokazom avstrijskega državljanstva in oziroma za službo pod 1 tudi z dokazom vsposobljenosti za pouk v katoliškem verovanju potom predstojnega okrajnega šolskega sveta do 20. februarja 1893 pri krajnem šolskem svetu Sv. Duh (pošta Ptuj).

Okrajni šolski svet Ptuj, 24. jan. 1893.

2-2

Predsednik Scherer s. r.

Napake pri vzgoji otrok v zveržosteznem vrtu.

Kratek in umeven navod, kako ravnati da se ti otroci razvadijo in spridijo.

Poleg nemškega „Der Irrgarten der Erziehung“

Slovencem priredil

Fr. S. Jamšek,

šolski ravnatelj v Reichenburgu.

Cena 40 kr., po pošti 45 kr.

Naročila sprejema: Upravništvo „Popotnikovo“.

Vsebina. I. O prostoročnem risanju brez stigm. (J. Mešček.) — II. Iz državnega zbora. (I.) — III. Slovo. (Knjige „Matice Slovenske“. „Slov.-Nem. Slovar.“) — IV. Pedagoški razgled. (Zakon o ljudskošolskem pouku na Irlandskem.) (—k.) V. Lístek. (Učiteljsko osebje po Slovenskem.) (II.) — VI. Društveni vestnik. — VII. Dopisi in druge vesti. Raznoternosti. — VIII. Jožef Horvat. † — IX. Izjava. — X. Natečaj in inserat.